

Källa:SCB

STATISTISKA CENTRALBYRÅNS KUNDTIDNING

2/2012

SCB

Statistiska centralbyrån Statistics Sweden

**Internationalisering
påverkar högre studier
i Sverige**

Resvaneundersökning
i Göteborg för att mäta
**effekten av trängsel-
skatten**

Möt Annika Pontén på Högskoleverket

– en statistikansvarig myndighet
i förändring

Källa: SCB

Källa: SCB är Statistiska centralbyråns kundtidning

Ansvarig utgivare: Stefan Lundgren, SCB, 08-506 941 00

Redaktion: Monica Holmberg, SCB, chefredaktör
019-17 61 67

Maria Sjölander
08-506 940 53

Redaktionens adress:
SCB, 701 89 Örebro
019-17 60 00
monica.holmberg@scb.se
maria.sjolander@scb.se

Layout: Ateljén, SCB

Tryck: Lenanders Grafiska AB,
maj 2012

Svanenmärkt trycksak Licensnummer 341 145

Källa: SCB trycks i en upplaga av 10 500 exemplar och distribueras till SCB:s kunder.

Foto omslag: Monica Holmberg

ISSN 1104-8476
URN:NBN:SE:SCB-2012-A08T11202-
_pdf

SCB
scb@scb.se
Box 24300
Besöksadress: Karlavägen 100
104 51 Stockholm
08-506 940 00

Besöksadress: Klostergatan 23
701 89 Örebro
019-17 60 00

SCB:s statistikservice
information@scb.se
08-506 948 01

GD HAR ORDET

Jämförbar och sammanvändbar statistik

”En viss statistik kan således vara av hög kvalitet i en dimension, men mindre bra i en annan.”

SCB:S UPPDRAG är att producera statistik av god kvalitet. Men vad är god kvalitet i statistiken? Det är många användare som har synpunkter – såväl positiva som kritiska – på kvaliteten i den statistik som SCB ansvarar för. Ofta är dessa omdömen allmänt hållna, som vore statistikskvalitet ett entydigt begrepp som kan mätas på en endimensionell skala från bra till dålig. Så enkelt är det dock inte, vilket också framgår av de kvalitetsramverk som finns på statistikområdet, t.ex. *Tillräcklig kvalitet* för svensk officiell statistik och EU:s *Code of Practice* för europeisk statistik.

I kvalitetsramverken beskrivs kvaliteten utifrån flera olika dimensioner, t.ex. att statistiken ska vara relevant, vara jämförbar och sammanvändbar med annan statistik, vara aktuell och inte minst, vara tillförlitlig. En viss statistik kan således vara av hög kvalitet i en dimension, men mindre bra i en annan. Det handlar om att göra avvägningar mellan olika kvalitetsdimensioner utifrån användarnas behov och risker för fel i produktionen. Höga krav på aktualitet kan leda till att man tvingas göra avkall på tillförlitligheten genom att exempelvis ha en kort datainsamlingsperiod och acceptera ett stort bortfall.

SCB har de senaste åren arbetat intensivt med att säkerställa god kvalitet i statistiken, inte minst genom en ökad standardisering av produktionen. Ett viktigt inslag är att främja tillförlitligheten i statistiken. Vi har infört förbättrade rutiner för kvalitetssäkring och kvalitetskontroll, som bl.a. ska minska risken för bearbetningsfel, och arbetat med att försöka vända trenden med allt större bortfall i våra undersökningar.

SCB har som mål att i år uppfylla samtliga krav i kvalitetsstandard ISO 20252 och det målet är vi på god väga att uppfylla. SCB:s ambition är att också leva upp till kraven i EU:s *Code of Practice*. Det är förstås önskvärt att SCB kan mäta kvalitet för att visa att vi klarar kravet att leverera statistik av god kvalitet. Som sagt är inte statistikskvalitet något som entydigt låter sig mätas och de olika kvalitetsdimensionerna är i sig ofta kniviga att kvantifiera. Men SCB har ändå utvecklat en uppsättning kvalitetsindikatorer som ger oss vägledning om kvaliteten i våra statistikprodukter. Du kan läsa mer om indikatorerna i Heather Bergdahls artikel i detta nummer. Kvalitetsindikatorerna är ett pionjärarbete som röner ett stort internationellt intresse.

Stefan Lundgren
Generaldirektör

4 Höskoleverket – en myndighet i förändring

Möt *Annika Pontén*, chef för analysavdelningen vid Höskoleverket. Nästa år blir tre myndigheter två inom höskoleområdet.

7 Internationalisering påverkar högre studier i Sverige

Internationalisering är kostnadskrävande och kan innebära ökad profilering på lärosätena menar *Mikael Börjesson* på Uppsala universitet.

9 Hushållens utgifter för 2012

Marcus Vingren på SCB berättar om årets undersökning där som vanligt alla årets veckor ingår i mätningen.

11 Nytt system för att följa upp Sveriges barnrättspolitik

Hanna Larheden på Barnombudsmannen berättar om det webbaserade och användarvänliga uppföljningssystemet "Max 18" som lanseras den 10 juli.

13 Göteborg – staden som satsar på kollektivtrafiken och inför trängselskatt

SCB genomför resvaneundersökningar före och efter införandet av trängselskatten berättar *Karin Björklind* vid Trafikkontoret i Göteborg.

14 Trygg Vacker Stad i Göteborg – där man mäter skräpet

Ingvar Brattefjäll berättar om samverkansprojektet "Trygg, Vacker Stad i Göteborg".

16 Tips och nyheter

17-19 Metoder vid SCB

Om bortfall och kvalitetsindikatorer.

TIPS!

SCB på KOMMEK 2012

Besök oss på KOMMEK på Malmömässan den 22–23 augusti 2012! Vi finns i monter C19. Där kan du träffa våra statistikexperter, du kan diskutera ditt uppgiftslämnande till Räkenskapssammandraget för kommuner och landsting och du kan lyssna på miniseminarier om befolkningsprognoser, Care Need Index, Statistikatlasen och Sveriges medelkommun.

MER INFORMATION

Du hittar mer information på scb.se under *Kurser & seminarier*.

Högskoleverket

– en myndighet i förändring

Högskoleverket har ansvar för den officiella statistiken för högskoleväsendet och det är på analysavdelningen ansvaret vilar. Källa: SCB har träffat avdelningschef **Annika Pontén**.

ANNIKA, BERÄTTA OM DIN AVDELNING!

Vi är i dag 25 personer med ett brett uppdrag. Enligt vår instruktion ska vi följa upp utbildningen, forskningen och det konstnärliga utvecklingsarbetet inom högskolan samt bevaka förhållanden och tendenser, nationellt och internationellt, som är av betydelse för högskolans verksamhet. Vi har statistikansvar för högskoleväsendet och ansvar för tillträdesfrågor. Sedan tillkommer en rad regeringsuppdrag varje år som kan vara av mycket skiftande karaktär – som t.ex. hur lärarförsörjningen i minoritetsspråken ska säkras, om effektivitet inom högskolan, om arbetsmarknadsanknytningen eller forskarskolor för lärare.

KAN UTREDNINGSFÖRSLAGET PÅVERKA ER UPPGIFT ATT BEDRIVA ANALYSVERKSAMHET OCH VARA STATISTIKANSVARIG MYNDIGHET?

Få har den nationella överblick över högskolesektorn som vi har. Enligt direktivet till utredaren och utredarens delbetänkande ska de framtida myndigheternas analysfunktioner vara tydligt kopplade till regeringens behov av underlag. Vi ser en stor risk att uppdraget blir snävare och överblicken därmed sämre.

FAKTA

Tre blir två

Högskoleverket, Verket för högskoleservice och Internationella programkontoret för utbildningsområdet ska ombildas till två myndigheter från 1 januari 2013 – en tillsynsmyndighet och en servicemyndighet, där också de internationella frågorna ingår.

Vi har varit tydliga med vad statistikansvaret innebär och påpekat att statistikansvaret gäller för den väldigt stora grupp som allmänheten utgör. Sektorn kostar stora pengar för skattebetalarna – 56 miljarder kronor, där studie-stödsbidragen då ingår. Utredningen om högskolesektorns myndigheter och den pågående statistikutredningen har inte samordnats i tid. Om ansvaret för statistiken skulle förändras så får man naturligtvis justera i de nya myndigheterna i efterhand.

VARFÖR GÖR MAN OMLÄGGNING AV MYNDIGHETER JUST NU?

Det ligger i tiden med skarpare uppföljning och kontroll. Redan i Alliansens första valmanifest fanns detta med. Motsvarande förändring gjordes även av förra regeringen då man skapade Skolinspektionen.

Foto: Monica Holmberg

HUR SER DET UT PÅ VÅRA HÖGRE LÄROSÄTEN – KONKURRERAR DE MED VARANDRA?

De konkurrerar på grund av resursfördelnings-systemet eftersom de får ersättning för antal helårsstudenter och för studenternas uppnådda poäng. De konkurrerar också om externa forskningsmedel, MEN de samarbetar också. De kan rimligtvis inte ha expertis på samtliga områden, de måste slå ihop sina påsar för att bli starka.

ÖKAR EFTERFRÅGAN PÅ UPPDRAGSUTBILDNINGAR UNDER LÅGKONJUNKTURER?

Intäkterna av uppdragsutbildning har varit relativt konstanta de senaste tio åren. Totalt rör det sig om en liten del av sektorn – drygt en miljard kronor. Uppdragsgivarna är till mer än hälften statliga organ, som polisutbildningarna i Växjö och Umeå där Rikspolisstyrelsen är uppdragsgivare. Lärarlyftet är ett statligt uppdrag. Även landstingen är stora uppdragsgivare för exempelvis vidareutbildning för sjuksköterskor.

HUR FUNGERAR SAMARBETET MED SCB?

Vi är oerhört nöjda med vårt samarbete med SCB – och då tror jag att jag talar jag för alla min medarbetare! Vi är kund och vi förhandlar om avtal, men till syvende och sist upplever vi det som samarbete. De på högskolestatistiken vid SCB är oerhört bra att resonera med och vi utvecklar statistiken tillsammans. Vi kan högre utbildning och SCB kan statistik – tillsammans blir vi en väldigt bra kombination.

**” Statistikanvaret
gäller för den
väldigt stora grupp som
allmänheten utgör.**

DU SITTER MED I TVÅ ANVÄNDARRÅD, DEN FÖR FOU-STATISTIK OCH DEN FÖR BEFOLKNING, DEMOGRAFI OCH UTBILDNING. GER DET DIG MÖJLIGHET ATT PÅVERKA?

Mötena bör vara diskussionsforum för just oss användare. Man bör kanske se över formen. I dag är det stora grupper – många från SCB och andra myndigheter, forskare och departement. Man bör fundera på vad som förenar oss och hur mötena leder till största möjliga ömsesidiga nytta.

FINNS DEN STATISTIK SOM BEHÖVS?

Ja, och gör det inte det så är det oss det hänger på, som statistikansvarig myndighet.

Ibland handlar det om att bryta ny mark. När det exempelvis gäller uppgifter om studenterna och personalen så finns ett väl fungerande system. Men tittar vi på samverkan mellan universitet och omgivande samhälle, så är det svårare. De kvantitativa värdena är lättare att mäta än de kvalitativa.

VAD VORE DIN ABSOLUTA DRÖMSTATISTIK?

Jag brinner för det internationella utbytet. Hur ska man fånga det – som vi faktiskt vet finns? Hur gör man avgränsningar för att inte tappa vissa typer av samarbete?

VAD SKULLE DU ANVÄNDA UPPGIFTERNA TILL?

För att faktiskt visa hur det ser ut! Det är frustrerande att inte ha fakta när man hör påståenden om att samarbeten och utbyten internationellt inte är tillräckliga – hur vet man det? Vi vet att det pågår så oerhört mycket mer än det som kan mätas.

VILKA LÄNDER HAR DE BÄSTA HÖGSKOLE-UTBILDNINGARNA?

Jag ställde frågan till kollegor och ingen kunde riktigt svara. Vad är god kvalitet? Är det spetsutbildningar eller hela utbildningssystem med god kvalitet man avser?

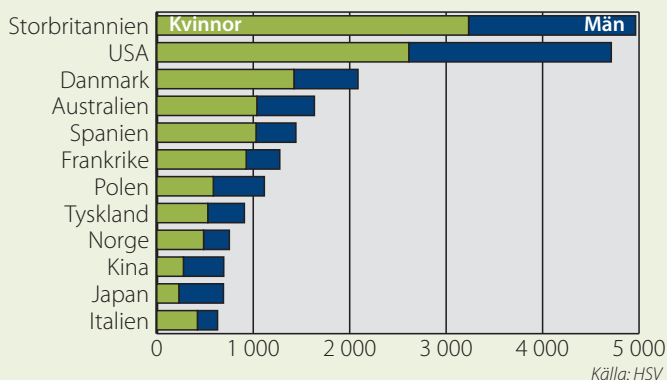
Vi har tittat på vad utländska studenter säger om den svenska utbildningen. De bedömer att vi har god kvalitet och hög nivå på lärarkompetens. Däremot finns synpunkter på svårigheten att komma in i det svenska samhället, att hitta bostäder och extrajobb.

HUR SAMARBETAR NI MED EU OCH ÖVRIGA VÄRLDEN?

Varje område på vår myndighet har sitt sätt att samarbeta. För statistiken samarbetar vi med Eurostat och OECD. Ibland deltar vi tillsammans med SCB, ibland var för sig – det beror på inriktningen på mötet.

Monica Holmberg

Svenska studenter utomlands

Här ser du de länder som tog emot flest utresande studenter från Sverige läsåret 2010/11. Allt fler väljer att studera utomlands. En fjärdedel läser hela utbildningar, medan andra läser delar.

”Internationalisering är kostnadskrävande, vilket kan innebära att lärosäten och utbildningar kommer att profilera sig mer, säger Mikael Börjesson.

Internationalisering påverkar högre studier i **Sverige**

Sverige har under 2000-talet gått från att vara ett exportland av studenter till att bli ett importland – men nu har trenden vänt igen. När vi införde studieavgifter för utländska studenter från så kallat tredje land har antalet inkommande studenter från dessa länder uppskattningsvis sjunkit med runt 80–90 procent, berättar **Mikael Börjesson**, forskarassistent i utbildningssociologi vid Uppsala universitet.

TILLSAMMANS MED sina kollegor Donald Broady och Marta Edling leder Mikael forskningsgruppen för utbildnings- och kultursociologi – SEC – vid Uppsala universitet. Inom SEC undersöks bland annat högskolornas och utbildningarnas rekrytering av studenter.

– Just nu bedriver vi forskningsprojektet *Internationaliseringens nationella arenor. Svensk högre utbildning och utländska studenter, 1945–2015*, där vi undersöker hur internationaliseringen påverkar det svenska utbildningssystemet, berättar Mikael.

Differentiering av lärosäten kommer att öka

Ett resultat som Mikael redan nu kan skönja är att differentieringen av lärosäten kommer att öka.

– Internationalisering är kostnadskrävande, vilket kan innebära att lärosäten och utbildningar kommer att profilera sig mer. De kan komma att satsa mer på specifika rekryteringar av studenter från ett visst land och till en viss utbildning.

Internationaliseringen bidrar också till att intresset för jämförelser mellan olika utbildningar

och skolor ökar. Att placera sig bra på en rankinglista blir allt viktigare för lärosätena. Det leder i sin tur till en allt större informationsmängd som ställer höga krav på studenters kritiska granskning.

Växande intresse för utländska studenter

Hösten 2011 införde Sverige studieavgifter för utländska studenter utanför EU/EES och Schweiz, så kallade *tredjelandsstudenter*. Att det påverkar internationaliseringen är ett som är säkert, menar Mikael.

Det finns ett växande intresse och behov av kunskap om de utländska studenterna, men studierna om dem är få.

– I vår studie kommer vi att intervjua ett antal utländska studenter för att få mer förståelse om varför de väljer att studera just i Sverige. Hur passar de svenska studierna in i deras planer för arbetslivet? är en av frågorna vi vill ha svar på, berättar Mikael.

Internationaliseringen varierar även mycket mellan ämnen och ämnesområden. För utbildningar inom ekonomi, medicin och teknologi är det vanligt med inkommande studenter. Dessa områden drabbas nu hårt när allt färre utländska studenter väljer att studera i Sverige.

– I den statliga utredningen *Cirkulär migration* föreslår man att studenter ska få stanna kvar i Sverige upp till sex månader efter studierna. Det kan få viss effekt för att återigen öka intresset att studera i Sverige.

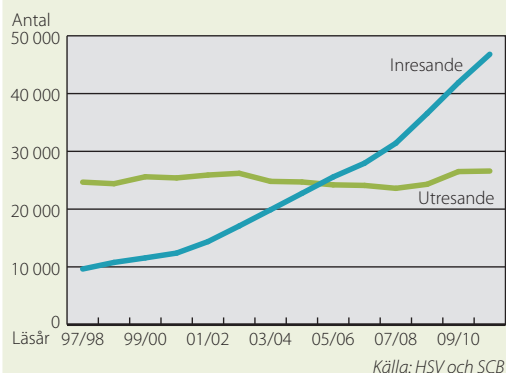
FAKTA

Utbildnings- och kultursociologi (SEC) är en forskningsgrupp vid Uppsala universitet. Där finns ett 50-tal forskare från olika discipliner inom samhällsvetenskap och humaniora som bedriver forskning om framför allt utbildningssystemet och kulturens fält.

MER INFORMATION

Kontakta gärna Mikael Börjesson,
mikael.borjesson@edu.uu.se

In- och utresande studenter i Sverige

Från 2000-talets mitt ökade antalet utländska studenter i Sverige. Vid läsåret 2009/2010 var antalet inresande studenter 46 807, medan antalet utresande var 26 590.

Statistiken är forskningens bas

Mikael berättar att de använder mikrodata från SCB som de sedan anpassar efter sina analytiska frågeställningar. Statistiken är mycket viktig och ses som forskningens stomme.

– Vi använder högskole- och gymnasie-register, där vi är intresserade av registreringar, sökande, antagna och examina. Vi använder också folk- och bostadsräkningen. Den är värdefull för oss när vi studerar social rekrytering. På sikt blir det allt viktigare att studera hur de enskilda delarna faktiskt hänger samman för att få en bredare bild av utbildningssystemet.

Hur fungerar samarbetet med SCB?

– Vi är väldigt nöjda och vi har bra kontakt med kompetent personal på SCB som kan sina register utan och innan. Det är oerhört värdefullt för oss.

Mikael tycker däremot att klassificeringssystemen var mer precisa förr och att forskningen försvåras med allt för aggregerade system.

– Det kan leda till missvisande resultat, att saker som inte hör ihop sociologiskt sett klumpas samman, avslutar Mikael.

Maria Sjölander

Vad kostar ett barn och vad kostar det att flytta hemifrån?

Konsumentverket använder undersökningen **Hushållens utgifter** som ett av sina underlag till sina beräkningar. Källa: SCB har pratat med **Marcus Vingren**, ansvarig för studien vid SCB.

NÄSTA SOMMAR presenteras *Hushållens utgifter* för i år. Uppgifterna samlas in för alla 52 veckorna och naturligtvis blir semestern och julen intressanta perioder.

Undersökningen som också kallas *HUT*, bygger på att personer i ett urval för kassabok eller skickar in samtliga kvitton från en tvåveckorsperiod som alltså är spridda över hela året. Dessutom intervjuas de utvalda via telefon vid två tillfällen. →

FAKTA

SCB genomför Hushållens utgifter på uppdrag av regeringen med uppgifter sedan 1958. Urvalet består i dag av 7 500 hushåll mot tidigare 4 000. Mellan åren 2003 och 2009 var undersökningen årlig, men görs nu vart tredje år.

MER INFORMATION:

Kontakta gärna Marcus Vingren
marcus.vingren@scb.se.

”är smartphone en telefon eller en dator?”

Foto: Monica Holmberg

”Utgifterna för alkohol och tobak har faktiskt minskat i de uppgifter vi hade för år 2009. Det blir naturligtvis spännande att se hur det ser ut för 2012.

MARCUS VINGREN, ANSVARIG FÖR STUDIEN VID SCB, VILKA ÄR ALLTÅ DE STORA ANVÄNDARNA?

Uppgifterna används för Konsumentprisindex – KPI. Konsumentverket använder HUT när de jämför de behovsbaserade beräkningarna med den faktiska konsumtionen – vad kostar det exempelvis att flytta hemifrån och vad kostar ett barn? Uppgifterna används också av en rad departement, av Socialstyrelsen och av Livsmedelsverket.

BERÄTTA OM UTVECKLINGEN ÖVER TID!

Inkomststatistiken och Hushållens utgifter kompletterar varandra. Ur ett statistiskt perspektiv är det synd att förmögenhetsstatistiken försvann – de gav tillsammans en helhetsbild. Hushållens utgifter ger svar på, inte bara *hur stora* utgifter man har, utan också *vilka*. Vi bor mycket dyrare i dag jämfört med 1978, livsmedel har minskat och

kostnader för fritid har ökat markant. Utgifterna för alkohol och tobak har faktiskt minskat i de uppgifter vi hade för år 2009. Det blir naturligtvis spännande att se hur det ser ut för 2012.

Kodningen bygger på uppgifter från 1999 och mycket har hänt på tekniksidan – är smartphone en telefon eller en dator? Kodningen är gemensam för EU och FN och modernisering måste göras samtidigt i alla länder vilket naturligtvis gör processen trög.

VILKA FLER KAN HA NYTTA AV ERA UPPGIFTER?

Statistiken är officiell och finns tillgänglig på scb.se under *Hitta statistik/Statistik efter ämne* i form av tabeller sedan 1996. Uppgifterna i form av mikrodata finns tillgängliga för forskning via MONA – Microdata Online Access.

Monica Holmberg

Nytt system för att följa upp Sveriges barnrättspolitik

År 2009 fick Barnombudsmannen i uppdrag av regeringen att ta fram ett webbaserat och användarvänligt uppföljningssystem för att mäta och utvärdera Sveriges barnrättspolitik. Resultatet blev "Max 18" som Barnombudsmannen lanserar den 10 juli.

BEHOVET AV ETT sådant system identifierades för längesedan och 2005 påbörjade regeringen ett arbete med att utveckla indikatorer för att mäta effekterna av gjorda insatser för att förverkliga barnkonventionen. Barnrättskommittén i Genève har även i flera omgångar kritiserat Sverige för brister i uppföljningen av barnkonventionens genomförande. Tillgång till aktuell statistik är också en förutsättning för att barnrättskommittén ska kunna avgöra om Sverige lever upp till sina åtaganden.

– Systemet innehåller ett 40-tal indikatorer som den nuvarande regeringen har identifierat som viktiga för att mäta hur det går med barnrättsarbetet i Sverige och barnkonventionens genomförande, berättar *Hanna Larheden* på Barnombudsmannen.

De utvalda indikatorerna omfattar tillsammans hela barnkonventionen och är inordnade i sex målområden som innebär rätten till:

- en god levnadsstandard
- bästa möjliga hälsa
- en god utbildning
- en trygg uppväxt
- delaktighet i samhället
- samhällets stöd och skydd.

Indikatorerna bygger på befintlig statistik från Statistiska centralbyrån, Skolverket, Brottsförebyggande rådet, Socialstyrelsen, Centralförbundet mot alkohol och narkotika samt Sveriges Musik- och Kulturskoleråd.

– SCB har i uppdrag att samla in, sammanställa, kvalitetssäkra och leverera data till oss. Ni ska även leverera uppdateringar av indikatorerna cirka tre gånger per år.

FAKTA

Barnombudsmannen är en statlig myndighet med uppdrag att företräda barns och ungas rättigheter och intressen utifrån FN:s konvention om barnets rättigheter, barnkonventionen. De bevakar hur den efterlevs i samhället och driver på genomförandet i kommuner, landsting och myndigheter.

"Max 18" riktar sig också till barn och unga i syfte att öka deras kunskaper om hur barn i Sverige har det, säger Hanna Larheden.

Foto: Maria Sjölinder

För att stärka barns rättigheter

Max 18 är ett system för beslutsfattare och tjänstemän i kommuner, landsting och statliga myndigheter. Indikatorerna ska ge målgruppen kunskap om hur barns rättigheter tillgodoses inom deras verksamhetsområden. Det krävs kunskap om barns levnadsvillkor för att kunna vidta åtgärder och fatta beslut som stärker barns rättigheter på nationell, regional och kommunal nivå.

– Systemet är anpassat efter användarnas behov. Via automatgenererade rapporter kan de till exempel snabbt se indikatorernas utveckling över tid, per målområde eller per kommun och län.

För den vana statistikanvändaren finns också Statistiklabbet där man kan laborera med olika tidsperioder, geografiska indelningar och bakgrundsvariabler.

Max 18 riktar sig också till barn och unga i syfte att öka deras kunskaper om hur barn i Sverige har det, bli inspirerade till att söka mer information och för att få bättre förståelse om att statistik har ett värde.

– Det finns en Statistiksnera med utvalda indikatorer som de kan använda för att göra egna jämförelser mellan kön och åldrar.

Barnombudsmannen fick i år en anslagshöjning från regeringen med 2,5 miljoner kronor för att fortsätta utveckla, förvalta och driva systemet.

Viktigt att minska ojämlikheten mellan barn i Sverige

Sverige har på många sätt kommit långt i arbetet med att stärka barns rättigheter men det råder fortfarande stora skillnader mellan kommuner, landsting och regioner gällande genomförandet av barnkonventionen. Det blir tydligt i Max18 och en stor utmaning för Sverige är att säkerställa att varje barn får sina rättigheter tillgodosedda.

– En annan viktig utmaning för oss och alla andra länder är att förbättra förutsättningarna för att barn ska få komma till tals och bli lyssnade på. Vi kan alltid bli bättre på det.

Hanna poängterar vikten av att barn och unga känner till sina rättigheter.

– Känner man inte till rättigheterna kan man inte heller hävda dem, avslutar Hanna.

Maria Sjölander

TIPS!

Uppföljningssystemet Max 18 går att nå via Barnombudsmannens webbplats från den 10 juli, www.barnombudsmannen.se/max18.

MER INFORMATION

Kontakta gärna Hanna Larheden, hanna.larheden@bo.se

Göteborg – staden som satsar på kollektiv- trafiken

Frågan är nu om den kommande **trängselskatten** ändrar folks sätt att resa.

GÖTEBORGS STAD, Trafikkontoret tillsammans med företaget WSP tar hjälp av SCB för att undersöka resvanorna i Göteborg. Källa: SCB har talat med *Karin Björklind*, analytiker vid Trafikkontoret i Göteborg.

KARIN, VAD INNEBÄR TRÄNGSELSKATT I GÖTEBORG?

Det handlar om att satsa på kollektivtrafiken och minska bilåkandet. Den 1 januari 2013 införs systemet med trängselskatt. Alla fordon med registreringsskyltar som kör in till Göteborg betalar en avgift utifrån en avgiftssteg, utan avgift på kvällar och helger. Handikapp- och utryckningsfordon är undantagna.

I Stockholm är avgränsningarna naturliga tack vare tullar och broar. I Göteborg är det anorlunda – vi har kameror på både stora och små gator för att förhindra smitvägar.

VAD HÄNDER NU?

Vi gör nu en resvaneundersökning i två omgångar. Hur reser man nu och om ett år. Uppföljning görs på de personer som deltog i studien

Foto: Mats Udde Jonsson

– det blir alltså en panelundersökning. Vi vill fånga det faktiska resandet och eventuella förändringar. I Stockholm sjönk det faktiska antalet bilresor, men resenärerna i undersökningar uppgav att man reste i samma omfattning med bil. Kanske berodde det på att man mer eller mindre omedvetet minskade frekvensen av bilresor eller att man samlade ihop flera ärenden vid resa med bil.

Undersökningen vänder sig till 8 000 personer som arbetar i Göteborg men bor utanför kommunen. Kring årsskiftet får ett antal deltagare några kompletteringsfrågor via telefon och vid denna tid nästa år går enkät två ut till alla de som svarade – med ett tilläggsurval för att täcka bortfallet.

HAR NI SNEGLAT PÅ HUR SYSTEMET HAR FUNGERAT I STOCKHOLM?

Självklart har vi haft mycket kontakt med Stockholm. Trafikverket och Transportstyrelsen är ansvariga för systemet, detsamma som för Stockholm och med gemensamt centralsystem.

**KAN MAN TÄNKA SIG ATT FOLK ÄR ENGA-
GERADE I ÄMNET OCH ATT DET BIDRAR
TILL GOD SVARSFREKVENST?**

Engagemanget runt resandet är stort men det är ändå lite svårt att få folk att delta. Ett första resultat får vi i juni, men det riktigt intressanta ser vi efter den andra eftersom det handlar om jämförelse.

Monica Holmberg

MER INFORMATION

All information och kommande rapporter hittar du på www.trafikverket.se. Sök på "Västsvenska paketet". Du har också möjlighet att kontakta Karin Björklind via e-post: karin.bjorklind@trafikkontoret.goteborg.se

FAKTA

Detta är Västsvenska Paketet

Syftet med Västsvenska paketet är att skapa en attraktiv, hållbar och växande region.

I Västsvenska paketet ingår bland annat nya busskörfält, längre plattformar för pendeltåg, nya pendelparkeringar för cykel och bil, gång- och cykelbanor och bättre trafikinformation. En ny biltunnel under Göta älv (Marieholmstunneln), en tågtunnel under Göteborg (Västlänken) och en ny Götaälvbro.

Trängselskatt är också en del av Västsvenska paketet. Syftet med trängselskatten är att ge bättre framkomlighet på våra vägar, bättre miljö samt att delfinansiera Västsvenska paketet.

www.goteborg.se/trafikkontoret,
www.trafiken.nu

Trygg, Vacker Stad i Göteborg

– där man mäter skräpet

SCB och stiftelsen Håll Sverige Rent inledde under 2008 ett samarbete för att kunna mäta nedskräpning i våra stadskärnor. Sedan starten har 14 kommuner genomfört skräpmätningar.

KÄLLA: SCB har pratat med Ingvar Brat-tefjäll, ledare för samverkansprojektet Trygg, Vacker Stad i Göteborg som i år kommer att genomföra skräpmätningar för fjärde året i rad.

**VARFÖR BÖRjade NI MED SKRÄP-
MÄTNINGAR?**

Vi vill mäta utvecklingen – det ingår som en del av verksamheten i dag. Även tidigare mätte vi hur mycket skräp vi samlade in från städning och papperskorgar.

**VILKA REAKTIONER FICK NI NÄR NI BÖRjade RÄKNA FIMPAR
OCH ANNAT SKRÄP PÅ GATORNA?**

Alla har mer eller mindre varit positiva och politikerna tycker precis som vi, att det är viktigt att vi kan följa upp nedskräpning.

VAD HAR VARIT MEST FÖRVÅNANDE MED RESULTATEN?

Att det är så mycket fimpar, över hälften av allt skräp är fimpar! Vi kände till problemet, men inte att det skulle vara så stort.

Foto: Monica Holmberg

HAR RESULTATEN SKILJT SIG ÅT MELLAN ÅREN?

Vi kan se en nedåtgående trend i mängderna och det är ett kvitto på att vårt arbete har betydelse.

TILL VAD HAR NI ANVÄNT RESULTATEN?

Vi har kunnat visa att staden blir renare. Det är ännu inte bra men vi är på bättringsvägen, det måste man säga. Vi har satsat stenhårt på att motverka cigarettfimpar genom att bland annat placera ut nya papperskorgar med askkoppar. Vi har även jobbat med en del restauranger för att de ska ha askkoppar till sina gäster utanför entrén. Vi har också använt resultaten i kampanjer mot nedskräpning, speciellt för att försöka minska mängden cigarettfimpar.

VAD HAR SKRÄPMÄTNINGSMETODEN FRÅN HÅLL SVERIGE RENT OCH SCB BIDRAGIT TILL?

Metoden har bidragit till att säkerställa kvaliteten på mätningarna. Positivt är också att alla kommuner mäter på ett likvärdigt sätt – det är viktigt och vi jämför oss naturligtvis med andra kommuner, främst Stockholm och Malmö.

FÖR NÄRVARANDE UTVECKLAS EN METOD FÖR ATT KUNNA MÄTA SKRÄP I GRÖNOMRÅDEN SOM PARKER – ÄR DET NÅGOT FÖR ER?

Ja absolut, det känns mycket viktigt eftersom vi har stora problem med nedskräpning i många av våra grönområden. Vi hoppas komma igång med det snart och hoppas att andra kommuner som Stockholm och Malmö också startar, för bra jämförelser.

TIPS!

Läs mer på www.hsr.se om metoden för skräpmätning och www.naturvardsverket.se om Sveriges nationella avfallsplan med mål om 20 procents minskad nedskräpning.

Sommaren är snart här och med den ökar nedskräpningen i Sveriges kommuner. Nu är det dags att börja planera för eventuella mätningar – av skräpfrekvens och av invånarnas inställning till nedskräpningen i kommunen. I år erbjuder *Håll Sverige Rent* metoder för att mäta skräp i både små och stora kommuner samt på stränder!

Du är välkommen att kontakta Olof Dunsö på SCB via e-post olof.dunso@scb.se.

Du är också välkommen till ett seminarium under Almedalsveckan där SCB och *Håll Sverige Rent* tar upp frågan om nedskräpning. Se SCB:s program under Almedalsveckan på sidan 20!

Text: Anna-Karin Nyström, SCB
anna-karin.nystrom@scb.se

Artiklar – en ny ingång till SCB:s statistik

DEN 24 MAJ hände det saker på scb.se. Startbilden på webbplatsens förstasida försvann och lämnade plats för en yta där vi exponerar artiklar om statistik. Det handlar om aktuella artiklar från tidningen Valfärd, men också om en ny typ av artiklar från fler ämnesområden.

Hittills har SCB främst publicerat statistikresultat via databaser, pressmeddelanden och publikationer av olika slag. Nu lanserar vi ett nytt bredare artikelformat. Artiklarna ska ta upp sådant som berör och är aktuellt från olika statistikområden. De ska också ge möjlighet till mer tolkning och analys.

Förhoppningen är att artiklarna ska konkretisera och levandegöra statistiken så att en bred målgrupp av läsare får större kunskaper om vilken guldgruva SCB faktiskt är. De ska kunna inspirera dig som läser att själv gå vidare i databaser på webbplatsen eller kanske väcka idéer om hur du kan använda SCB:s statistik på nya sätt.

Text: Karin Anderberg, SCB
karin.anderberg@scb.se

PC-Axis internationella användarmöte på historisk svensk mark

ISLUTET AV maj genomförs det tjugoförsta internationella användarmötet för PC-Axis i Stockholm. Platsen är Historiska Museet och över 60 deltagare från ett 50-tal organisationer från hela världen väntas komma till denna årliga konferens för diskussioner och presentationer kring utveckling och användning av de välanvända databasverktygen. Bland annat kommer nya grafiska möjligheter att presenteras. Vi återkommer i höstens nummer med mer information från mötet.

Den nya versionen av programmet *PX-Web* finns nu tillgänglig och gör arbetet med publicering av statistik ännu enklare och effektivare. Här i Sverige används PC-Axisprogrammen – och däribland *PX-Web* – av ett flertal kommuner, organisationer och myndigheter för att publicera den egna statistiken.

FAKTA PC-AXIS

PC-Axis är en familj av programvaror som används för bearbetning och spridning av statistik. Programmen används av drygt 100 organisationer i närmare 60 länder, främst av statistikbyråer men också av myndigheter och internationella organisationer.

Läs mer på www.scb.se/pc-axis

Att äga fritidshus i Sverige

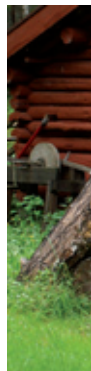
AV DET TOTALA antalet fritidshus ägs drygt sex procent av utlänningar och drygt två av svenskar bosatta utomlands.

Det är främst danska, tyska eller norska ägare men också nederländska – oftast i Västra Götaland, Värmland, Kronoberg eller Skåne. En ökning av utländskt ägande syns dock i landets nordligaste län.

På kommunnivå toppar småländska kommuner och några på västkusten. Men det finns också kommuner där inga fritidshus är utlandsägda.

Svenskar bosatta i andra länder äger främst fritidshus i Stockholm, Skåne och Västra Götaland.

Vill du veta mer? Du hittar statistiken på scb.se – där du söker på *fritidshus*.

Tiden mellan gymnasieskolan och universitetet/högskolan

Ungefär var tredje nybörjare på universitet och högskola med svensk gymnasieexamen, kommer direkt från gymnasieskolan. Vad är det då som gör att de övriga två tredjedelarna väntar med studiestarten och vad innebär tiden mellan gymnasieskolan och högskolan/universitetet?

Denna rapport är indelad i fyra huvudområden. Det första behandlar vad nybörjarna gjorde under tiden mellan gymnasieskolan och universitetet/ högskolan. Därefter följer ett avsnitt om anledningar till att studera vidare.

Det tredje området tar upp varför de inte påbörjade studierna tidigare. Sist följer ett avsnitt som beskriver hur det har gått för dem som påbörjade studier på universitet och högskola hösten 2009.

Läs rapporten på scb.se, där du söker på publikationens titel.

Vad gör SCB för att bekämpa bortfallet?

Svarsandelen i SCB:s undersökningar riktade till individer och hushåll har en nedåtgående trend. Du kan även läsa om detta i Källa:SCB nr 3 2010 på scb.se. Vad har hänt sedan dess?

SCB HAR TAGIT ett samlat grepp kring bortfallsproblematiken i ett särskilt bortfallsprojekt med både lång- och kortsiktiga åtgärder.

Exempel på mer långsiktiga åtgärder

Introduktionsbrev till utlandsfödda. Introduktionsbrev skickas till alla inför SCB-undersökningar med syfte att informera och uppmuntra till deltagande. Här testas nu introduktionsbrev riktade till utlandsfödda. Det har även resulterat i bredare effektmål: *Att med förbättrade introduktionsbrev uppnå bättre svarsandelar hos uppgiftslämnarna och i synnerhet bland personer födda utomlands.*

En central målsättning har varit att skapa sociokulturellt anpassade översättningar, det vill säga översättningar som förmedlar samma budskap och "kommunikativ effekt" på olika språk. En enkel men viktig princip är att informationen ska förstås av så många som möjligt och motivera att delta. Detta koncept används i Arbetskraftsundersökningarnas introduktionsbrev.

Stärka varumärket SCB. Det är redan relativt starkt hos allmänheten, ändå minskar svenskar- nas benägenhet att delta i våra undersökningar.

Foto: Monica Holmberg

Vi delar den erfarenheten med andra statistikproducenter i Sverige och Europa.

Vårt budskap är att *statistik är viktig för hela samhället, och just ditt svar är viktigt för att statistiken ska bli tillförlitlig!* En hel del arbete har genomförts för att stärka varumärket och en informationsfilm rullar på Anslagstavlan i SVT.

Effektivisering av interna rutiner. SCB arbetar kontinuerligt för att exempelvis förbättra spårningsrutiner av telefonnummer och att effektivisera administrationen av datainsamlingen via intervjuer.

På Europainivå deltar vi nu också i ett utvecklingsarbete med att försöka mixa telefonintervjuundersökningar med webbinsamling. I våra enkätundersökningar är webben redan ett etablerat insamlingsverktyg.

Mer kortsiktiga åtgärder

Här gäller det till stor del inbäddade experiment i telefon- och enkätundersökningar. Ett exempel förtjänar särskilt att nämnas. I en enkätundersökning testade vi möjligheten för uppgiftslämnaren att kontakta SCB för att avböja medverkan.

Skulle det påverka svarsandelen? Fördelen är en kostnadseffektiv statistikproduktion och sannolikt bättre goodwill för SCB. Vi behöver inte påminna personer som ändå inte deltar. Experiment visar att erbjudande om möjligheten definitivt inte har en negativ, utan positiv effekt på svarsandelen när erbjudandet skickas ut redan vid första kontakttillfället. En tänkbar förklaring kan vara att man upplever det enklare att delta än att kontakta SCB för att förklara sitt "icke-deltagande".

Såvida det inte minskar bortfallen, så finns fördelar med mindre kostnader och färre utskick och ytterligare en positiv effekt – vi "jagar" och "tjatar" inte på våra uppgiftslämnare!

Att fortsätta kämpa mot vikande svarsandelen är en central fråga för SCB och detta arbete kommer fortsätta ha hög prioritet under året.

Text: Jan Hörngren
jan.horngren@scb.se

En central målsättning har varit att skapa sociokulturellt anpassade översättningar, det vill säga översättningar som förmedlar samma budskap och "kommunikativ effekt" på olika språk.

SCB:s kvalitetsindikatorer

utvecklade med internationell expertis

SCB UTVECKLAR NU en modell för kvalitetsindikatorer. Den ska på ett kvantitativt och objektivt sätt fånga upp och tydligt kommunicera till SCB:s finansiärer, användare och kunder om kvalitetsförändringar i våra slutprodukter – själva statistiken. Utmaningen är stor eftersom statistikens kvalitet bäst belyses utifrån fler aspekter. En praxis har växt fram i statistikens värld att beskriva kvaliteten utifrån olika dimensioner¹: *relevans, tillförlitlighet och reliabilitet, jämförbarhet och sammanvändbarhet, aktualitet och punktlighet samt tillgänglighet och tydlighet*. Utvecklingen av modellen har hittills fokuserat på tillförlitlighet eftersom SCB jobbar mycket för att säkra statistiken.

Viss osäkerhet finns alltid

Användare ska helt enkelt kunna lita på SCB:s statistik. Men hur mycket kan man lita på den? Hur säker kan man vara på att SCB:s statistik är rätt? Faktum är att vi statistiker ständigt brottas med att statistiken är osäker. Det ligger i sakens natur. Det finns exempelvis en naturligt inbyggd osäkerhet om vi drar ett urval. Det är

något som vi avsiktligt väljer för att hushålla med resurser. Osäkerheter kan också uppstå på grund av mätproblem, t.ex. när uppgiftslämnare uppfattar våra frågor olika. Även bortfall kan spöka för oss. Osäkerheter, eller faktiska fel, kan alltså smyga sig in i statistikproduktionsprocessen av flera skäl. SCB har lyckligtvis expertisen för att kunna hantera dessa, men frågan är hur vi på ett medvetet och systematiskt sätt jobbar för att minimera osäkerheterna och i vilken grad vi lyckas hålla *alla* osäkerhetskällorna under kontroll. Det är just det som vi vill kunna visa med våra kvalitetsindikatorer! Det gör vi genom att låta experter värdera statusen på kvalitetsarbetet för en viss statistikprodukt på en tio-gradig skala.

Våra kvalitetsindikatorer är utvecklade med internationella experter, *Paul Biemer* och *Dennis Trewin*. Vi har låtit testa dessa på åtta av SCB:s viktigaste statistikprodukter t.ex. Arbetskraftsundersökningen, Konsumentprisindex och Nationalräkenskaperna. Testet visar intressanta och lovande resultat och vi vill ta ytterligare steg 2012 för att utveckla en heltäckande modell som kan fånga upp samtliga kvalitetsdimensioner. En andra värdering av de åtta produkterna ska göras av experterna i slutet av 2012 och då hoppas vi kunna uppvisa kvalitetsförändringar i positiv riktning!

Text: Heather Bergdahl
heather.bergdahl@scb.se

¹ Enligt det Europeiska statistiksystemets Code of Practice.

B

SCB i Almedalen 2012

under parollen statistikens betydelse för samhället

SCB medverkar i Almedalen med seminarier och en statistikiosk med statistikservice på plats.

Måndag 2 juli

Vem gör vad och hur jämställda är vi?

– Har vi ändrat våra vanor under de senaste decennierna?

SCB presenterar den tredje Tidsanvändningsundersökningen som genomfördes under 2010–2011. SCB:s gd Stefan Lundgren samtalar också med en representant från Utbildningsdepartementet kring nyttan och nödvändigheten av undersökningen.

Tisdag 3 juli

Arbetar svenskarna för lite?

– En jämförelse av hur mycket vi jobbar jämfört med övriga Europa

Under seminariet presenteras mer än ett perspektiv på hur man kan mäta arbetad tid och visa att resultatet kan se olika ut beroende vilka parametrar man tar hänsyn till och vilka jämförelser man gör.

Onsdag 4 juli

Varför undersöker SCB det civila samhället?

– Hur används statistiken och av vem?

Utbildningsdepartementet ger en bild av uppdraget och hur regeringen använder statistiken. SCB redogör för rapporten från hösten 2011 och kommande rapport. Representanter från ideella organisationer berättar om förväntningarna på statistiken.

Torsdag 5 juli

Urban Mining

– Skrot i gatan, en guldgruva för samhället!

Under hus och gator ligger stadsgruvor – nas dolda metallförråd. Är det miljömässigt och ekonomiskt hållbart att ta tillvara detta? Vi visar hur vi räknar på mängden, hur vi illustrerar och visar resultaten – dvs. hur mycket metaller som finns tillgängliga för återvinning.

Att mäta skräp är inte bortkastad tid!

– Ett seminarium om SCB:s skräpmätningar

SCB berättar om avfallsplanen, dess mål och resultat från olika skräpmätningar samt utvecklingen. Håll Sverige Rent deltar och berättar om att använda resultaten.

Seminarierna genomförs på förmiddagarna i Furuliden på Strand hotell. Du hittar exakta tider och mer information på scb.se under *Kurser & seminarier*.

Foto: Ulrika Årver

TIPS!

Statistikiosken

Här får du hjälp att hitta siffrorna alla talar om!

SCB:s unika statistikservice är på plats för alla Almedalsbesökare. Vi finns på Cramér-gatan, mitt emot högskolan och har öppet måndag – fredag, kl 09:30 – 16:30.